

crederetur: quod enim sensim crescit, sensim sui fidem acquirit, ac magis crescit et durabilius est: quod enim cito fit, cito perit.

*Secundo*, ut magis Christi aequanimitas et modestia, aequae ac potestas et magnificentia commendaretur: utpote qui non tantum in se tam potens fuerit ad tanta operandum, sed et vim ac efficaciam habuerit eandem potentiam in Apostolos transfundendi, ut similia, imo majora facerent. Haec enim fecerunt Apostoli non virtute sua, sed Christi, scilicet vi, auctoritate et potestate a Christo accepta: quare Christus major erat illis, per quos majora haec operabatur.

*Tertio*, quia decebat Christum prius pati et mori, ac per passionem et mortem mereri haec opera mirabilia, quae deinde per Apostolos operatus est.

*Quarto*, quia decebat Christum prius resurgere, ascendere in caelum, indeque mittere Spiritum Sanctum, qui tam mirabilia operaretur. Nam mundi conversio fuit effectus, aequae ac decus, ornamentum et coronis resurrectionis Christi, ascensionis et missionis Spiritus Sancti. Haec causam subdit Christus, dicens: « Quia ego ad Patrem vado. »

Discent hic a Christo Praelati, Principes et superiores minora et abjectiora sibi servare, majora et speciosiora subditis relinquere. Sic enim laudem humilitatis et subditorum gratiam, et populi gloriam consequentur. Majora enim facient per subditos, quam per seipsos: quod enim subditus facit, hoc superior per subditum censetur facere. S. Ignatius, fundator Societatis nostrae, creatus Generalis, publicae catechizabat, sociis vero sibi subditis ampla concionum pulpita concedebat. Idem sanxit, ut Rectores Societatis, initio Rectores sui, publicae catechesim exerceant.

*QUIA EGO AD PATREM VADO.* — *g. d. Ego post mortem adepta victoria, de peccato, morte, demone, mundo et inferno triumphans, ad solium Patris gloriosius ascendam, ac proinde majora per vos edam opera, quam ipse in hac vita luctans adhuc ediderim. Tempus humilitatis et abjectionis meae completum est, gloriam meam recipiam: non est cur vultum meum abscondam in paupertate et humilitate, sicut feci, quia locum dare volui passioni meae et redemptioni hominum; at ea peracta, mox gloriosus ad Patrem ascendam, qui non meum toto orbe vel manifestari, celebrari, coli et adorari per praedicationem Apostolorum: quare per eos majora operabitur, quam per me in vita operatus sit. Ita Cyrillus, lib. IX, cap. XII, Toletus et alii.*

13. ET QUODCUMQUE PETIERITIS PATREM (ita Romana, S. Chrysostomus, Cyrillus et alii, haec Graeca, Arabicus et Syrus jam non habent: « Patrem ») IN NOMINE MEO, HOC FACIAM: UT GLORIFICETUR PATER IN FILIO. — Haec verba pertinent ad id quod praecessit: « Et majora faciet, quia ego ad Patrem vado. » Post fidem enim, de qua

dixit vers. praeced.: « Qui credit in me, majora horum faciet, » hic subnectit professionem fidei suiique nominis invocationem ac petitionem horum majorum, *g. d. Ego quidem a vobis, o Apostoli, abeo vadoque ad Patrem, sed loco presentiae meae relinquo et do vobis invocationem nominis mei, ut per eam postuletis majora haec, et impetretis. Quare Christus hic suam divinitatem et eandem cum Patre auctoritatem significat, ait Cyrillus; gloria enim Filii est, quod per ejus invocationem Pater Apostolis concedat tam magna, imo majora, quam per Filium, dum viveret, operatus est. Et sic Pater in Filio, et Filius in Apostolis glorificatus est.*

IN NOMINE MEO, — id est invocato nomine meo, aut, *g. d. Si petatis per merita mea, per meam virtutem et fidem, uti facit Ecclesia, quae omnes orationes concludit dicens: « Per Dominum nostrum Jesum Christum, » etc.*

HOC FACIAM. — Efficiam ut Pater vobis concedat, imo ego in Patre, et cum Patre idipsum faciam et vobis praestabo, ut omnis horum majorum, quae operabimini, vis, virtus et gloria mihi ascribatur, non vobis. Nam dum oratur Pater, oratur et Filius, ait Suarez, lib. I *De Oratione in communi*, cap. IX, in fine. Aut certe, ut idem addit ibidem, « Pater » hic sumitur essentialiter pro Deo et tota sancta Trinitate, ut submititur cum oramus: « Pater noster qui es in caelis; » et sic nomine Patris intelligitur quoque Filius et Spiritus Sanctus. Prius est germanius, quia Christus hic passim Patrem a se distinguit.

UT GLORIFICETUR PATER IN FILIO. — Solet Christus modestiam causam omnem suam gloriam transcribere in Patrem, ceu ad primum fontem et principium. Rursum hinc disce non esse poscenda opera mira et miracula, nisi ad gloriam Dei, sive cum gloria Dei illi fieri exigit et postulat.

14. SI QUI PETIERITIS ME IN NOMINE MEO, HOC TEN. FACIAM. — Arabicus, *faciam vobis quod volueritis*. Quod Christus vers. praecedenti dixit de Patre, hic dicit de seipso, ut ostendat se eundem Deum esse cum Patre, utpote qui se orantes exaudiat et faciat omnia quae Pater. Unde Cyrillus asserit Christum hic significare suam divinitatem. Nonnulli censent idem prorsus hic dici et confirmari quod dixit vers. praeced. Unde Chrysostomus et Nonnus hunc versum omittunt, sed legunt eum Syrus, Arabicus, S. Augustinus, S. Cyrillus, Theophylactus et Euthymius.

Melius Toletus et alii censent aliud hic dici; illud enim vers. praecedenti: « Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, » pertinere ad petitionem majorum, de quibus ipse dixerat: « Majora horum faciet; » hoc vero vers. praecedenti dicere se exauditurum preces particulares, ut licet ad Patrem abeat sitque absens corpore, tamen semper spiritaliter sit praesens, eorumque preces audiat et eorum necessitatibus succurrat.

ut quidquid in nomine ejus, id est per merita ejus petant, hoc ipse eis faciat et largiatur. Objicit S. Augustinus: « Rogavit Paulus ut discederet angelus satanae, nec tamen accepit; sed vide dictum esse: In nomine meo, quod est Jesus: quod enim petimus contra salutem, non petimus in nomine Salvatoris; quia salvator ei non erit, si quod ejus salutem impedit, fecerit. Novit medicus quid pro sua, quid contra suam salutem poscat agrotus, et ideo contraria poscentis non facit voluntatem, ut faciat sanitatem; aliquando vero etiam quadam eorum quae in nomine ejus petimus, non tunc, quando petimus, facit, sed tamen facit: differuntur enim, non negantur. »

15. SI DILIGITIS ME, MANDATA MEAE SERVATE. — Christus hic suis discipulis ultimum dicens vale, ultima dat monita eaque tria de tribus praecipuis virtutibus Theologicis, scilicet de fide, spe et charitate conservanda et exercenda. De fide, dicens vers. 1: « Creditis in Deum, et in me credite. » De spe, dicens vers. 3: « Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. » Petitio enim, sive oratio est actus spei. De charitate, dicens hic: « Si diligitis me, mandata mea servate; » suntque haec tria inter se connexa. Fides enim parit spem, spes parit charitatem. Sensus ergo est, *g. d. Si vultis obtinere haec mea promissa, et impetrare ea quae postulatis in nomine meo, ut ego ea vobis a Patre impetrem, imo per me elargiar, me vestri adeo amantem redamate, in dilectione mea perseverate et crescite. Hoc autem facietis, si mandata mea, quae vobis dedi, observetis, *g. d. Si mihi placere vultis, et per me omnia quae petitur obtinere, mandata mea servate. Ita Ribera, Toletus, Maldonatus et alii. Christus ergo abiens monet suos ut persistent in sua fide, spe, dilectione et observatione mandatorum. Si id fecerint, ingens promittit premium, dicens:**

16. ET EGO ROGABO PATREM, ET ALIUM PARACLETUM DABIT VOBIS. — *g. d. Si perseveretis in mea dilectione et mandatorum observatione, meis precibus vobis impetrabo Spiritum Sanctum, quem in vos effundet Pater in Pentecoste, qui magna, imo majora, per vos operabitur, quam ego operatus sim.*

ET ROGABO, — quia homo: Christus enim quia homo pro nobis orat, ait S. Augustinus.

ET ALIUM PARACLETUM. — « Alium » scilicet a me. Hinc patet quod Christus quoque fuerit Apostolorum et fidelium Paracletus, id est primo, advocatus, intercessor, orator, juxta illud Pauli: « Advocatum habemus apud Deum Patrem, Jesum Christum, » ait S. Augustinus; *secundo*, exhortator, incitator, impulsor; *tertio*, consolator, ut verit Syrus; haec tria enim significat Graecum παρακλητής. Sed abiens Christus, misit alium Paracletum, scilicet Spiritum Sanctum, qui in his tribus Christo succedit. Ipse enim primo, est advocatus fidelium, quia « postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, » Rom. VIII, 26. Ipe pariter

est noster exhortator et consolator; quae duo hic maxime spectat Christus, *g. d. Ego huc usque vos, o discipuli mei, docui, rexi, consolatus sum, ac proinde ob instantem meum discessum contristamini; sed animos erigite et confidite; ego enim mei loco vobis submittam alium Paracletum, qui vos non ad modicum tempus, ut ego, sed tota vita vestra doceat, incitet, consoletur et protegat. Unde Euthymius sic exponit: Dabit vobis alium Paracletum, id est alium admonitorem ac praecceptorem in certaminibus virtutis, solatium ac subsidium in afflictionibus. Spiritus Sanctus ergo est Paracletus, id est primo, adhortator, excitator, impulsor, quia Apostolos excitabat ad ardua virtutum opera pro Dei gloria capessenda, utque libere evangelizarent toto orbe, non timentes tyrannos, tortores, equales, ignes, imo ambientes mortem atrocissimam et martyrium pro Christo. Secundo, consolator, quia eos in adversis, arum, dubiis, tentationibus, consolabatur et roborabat: nam Spiritus Sanctus est quasi ignis lucens et ardens, ideoque omnem animi caliginem, timorem et torporem dispellens. Ita S. Chrysostomus; et, ut ait S. Bernardus, serm. 2 *De Pentecoste*: « Quos repleverit, et spiritum fervere, et in veritate cognoscere facit. » Et paulo ante: « Paracletus donat pignus salutis, scientiae lumen, et robur vite, ut quod per naturam est impossibile, per eius gratiam fiat possibile, imo facile. » Vide quae de Spiritu Sancto dixi, Act. II, 1 et seq. Isai. XL, 1 et seq., et alibi.*

DABIT VOBIS. — o Apostoli, proxima Pentecoste. Hinc S. Hieronymus, *Quaest. IX ad Hedibitum*, refellit haeresim Montani, Priscilla et Maximilla, cujus sectator fuit Tertullianus, qui dicebant diu post Apostolos primum in Montanum haeresiarcham Spiritum Sanctum descendisse, anno Domini 220, ideoque Montanum esse Paracletum a Christo promissum. Vide S. Epiphanium, *haeresi 48*; et S. Augustinum, *haeresi 26 et 86*.

UT MANEAT VOBISCUM IN AETERNUM. — Ex hac Christi promissione fit, ut Spiritus Sanctus semper maneat in Ecclesia, ac fidelibus assistat, ut Paracletus, id est consolator in afflictionibus et impulsor ad quaelibet, etiam heroica, virtutum opera. Objicit S. Augustinus: « Quomodo mandata servabimus, si eum accipiamus, quoniam nisi habuerimus, mandata servare non possumus? Respondet: Habet Spiritum Sanctum, qui diligit, et habendo meretur ut plus habeat, et plus habendo plus diligit. Jam itaque Spiritum habebant discipuli, sed dandus eis erat amplius; habebant occulte, accepturi erant manifeste. » Et S. Chrysostomus: « Purgatis discipulis per passionem, et ad pericula agonesque missis, oportebat Spiritum Sanctum abundanter dari. »

17. SPIRITUM VERITATIS. — Cur Spiritus Sanctus dicitur « spiritus veritatis? » Respondet primo Cy. Spiritus Sanctus est spiritus veritatis, quia ipse est Spiritus Filii, sive procedens per spirationem a Filio, qui appropriatur sapien-

Paracletus  
est Spiritus  
Sanctus

ritas ve-

lia et veritas, juxta illud vers. 6: « Ego sum via, veritas et vita. »

*Secundo*, quia Spiritus Sanctus Jesum esse Deum Deique Filium, Messiam et Salvatorem, mundo manifestavit. Hoc enim urgebat hic Christus, dicens vers. 9: « Philippe, qui videt me, videt et Patrem, etc. » in Patre, et Pater in me est. Ita S. Basilius, lib. II *De Spiritu Sancto*; cap. xviii.

*Tertio*, Euthymius: Spiritus Sanctus, ait, dicitur « spiritus veritatis, » id est verissimus et præstantissimus, et opponitur angelo, animæ et vento, qui spiritus sunt; sed analogice et participative, cum Spiritus Sanctus per essentiam purissimus et potentissimus sit Spiritus.

*Quarto*, « veritatis; » quia dignus est fide; ait S. Chrysostomus.

*Quinto*, alii « veritatis, » hoc est, novi Testamenti. Hic enim Spiritus Sanctus reservatus est, utpote spiritus libertatis et amoris; cum in veteri esset spiritus servitutis et timoris.

*Sexto* et planissime, Spiritus Sanctus est « spiritus veritatis, » quia omnis veritatis est auctor, ac solus pura et integrè veritatis est doctor et largitor, qui docet nos omnes veritates ad salutem necessarias, liberatque ab omnibus erroribus. Sic enim explicat Christus, dicens cap. xvi: « Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem (sic Isai. xi, 2, idem Spiritus vocat sapientie, consilii, pietatis, fortitudinis; quia nobis inspirat sapientiam, consilium, pietatem, fortitudinem); omnem, inquam, veritatem, sed maxime Evangelicam, quæ triplex est, scilicet *prima*, res ipsa Christi ejusque gratia per umbras, ceremonias et figuras veteris legis præfigurata et adumbrata; *secunda*, promissionum omnium Dei complementum: has enim complevit Christus, idque Apostolis ostendit Spiritus Sanctus; *tertia*, divinarum rerum cognitio, in quantum illa ad salutem est necessaria.

« Spiritus veritatis » ergo opponitur spiritui malo mundi, qui mendax est, errans et fallax. Unde subdit Christus: « Quem mundus non potest accipere. » Hinc S. Augustinus, lib. *De Gratia novi Testamenti*, docet Spiritum Sanctum esse animam Ecclesiæ: « Spiritus Sanctus, ait, est Patris et Filii amor et connexio, ad ipsum pertinet societas, qua efficiunt unum; corpus hominis multus constat membris, et vegetat omnia membra una anima, faciens in oculo ut videat, in auro ut audiat, et sic in cæteris: ita Spiritus Sanctus membra corporis Christi, quod est Ecclesia, continet et vegetat. »

*QUEM MUNDO NON POTEST ACCIPERE.* — « Mundus, » id est homines mundani, animales et carnales, qui cupiditatibus terrenis, scilicet vanis opibus, honoribus, deliciis inhiant, non sunt capaces Spiritus Sancti, quia hic totus est celestis, spiritalis, divinus, qui docet terrena omnia et vana contemnere, et celestia ut vera et solida

diligere et amplecti. Nam, ut ait Apostolus, Rom. viii: « Prudentia carnis inimica est Deo. » Unde S. Basilius, lib. *De Spiritu Sancto*: « Sicut, ait, in speculo impurgato rerum imagines recipi viderique nequeunt, sic homo illustrationem Spiritus Sancti recipere non potest, nisi peccatum et carnis affectionem abiciat. »

*QUIA NON VIDET EUM, NEC SCIT EUM.* — quia habet oculos mentis terrenos, carnis cupiditatibus oppletos et occæatos. Unde nec « scit eum, » id est, non cognoscit eum practice, ita scilicet ut eum amet, cupiat, gustet et ambiat.

*VOS AUTEM COGNOSCEtis EUM* (scientes ejus vim, efficaciam, doctrinam, sanctitatem, vitam celestem et divinam); *QUIA APUD VOS MANEBIT, ET IN VOBIS ERIT.* — Ipse enim sua presentia in vobis suam vim, gratiam, operationem divinam exeret, quod fiet ut eum cognoscatis, cognitionem amatis, amatum aliis aspiratis. Sicut sentitur vis piperis, si conteratur; item vis ignis latentis in ligno, dum per flammam in ingens incendium erumpit.

*MANEBIT.* — Legit Interpres cum S. Augustino et Nonno *ævi*, jam alio accentu legunt Græca, Syra, Theophylactus et Euthymius *ævi*, id est *manet*. Audi S. Bernardum, *serm. 20* inter parvos: Spiritus Sanctus « procedit, spirat, inhabitat, replet, glorificat. Procedere dicitur duobus modis, unde, et quo. Unde? a Patre et Filio. Quo? ad creaturam. Procedendo prædestinat; spirando vocat quos prædestinavit; inhabitando justificat quos vocavit; replendo accumulat meritis quos justificavit; glorificando dilat præmiis quos accumulavit meritis. »

*18. NON RELINQUAM VOS ORPHANOS* (me patre vestro orbato et destituto): *VENIAM AD VOS.* — Quia Christus discipulos, vers. 13, vocavit filios, merito ait: « Non relinquam vos orphanos, » id est sine patre, quia, licet abeam a vobis ad Patrem et alium Paraclætum vice mei vobis missurus sim; non tamen ideo ego vos deroram et orphanos relinquam, sed vadens redibo et « veniam ad vos. » Fecit id Christus *primo* et proprie, cum post resurrectionem corporaliter Apostolis apparuit eosque docuit, solatus est et exhilaravit. Ita S. Augustinus et Euthymius. *Secundo*, fecit id in Pentecoste, cum visibiliter misit eis Spiritum Sanctum in specie linguarum ignearum. Ita Cyrillus, Janenus et alii. *Tertio*, fecit id invisibiliter, cum e oculo spiritaliter eos sepe visitavit eisque dona sua celestia communicavit. Ita S. Chrysostomus. *Quarto*, facit in die judicii visibiliter, cum in judicio Apostolos facit sibi assessores eosque secum cum triumpho in cælum deducet. Hæc magis explicabit Christus in sequent.

*19. ADHUC MODICUM, ET MUNDO HEC JAM NON VIDET.* *VOS AUTEM VIDETIS ME.* — Ita legunt Romana et Græca; sed Syrus, S. Augustinus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius, Toletus

legunt, *videtis* (Arabice vertit, *vidistis*), quia præsens hic de more ponitur pro futuro jam instanti et imminenti, *q. d.* Modicum mihi tempus vite restat, scilicet pauca hore, post quas in cruce moriar et subtrahar ab hac vita et sæculo; quare homines mundani amplius me non videbunt, vos autem, o discipuli, me videtis, id est videbitis, quia tertio die a morte resurgam, et me vobis videndum exhibebo. Ad *alteram* enim loquitur de visione sensibilis. Ita S. Augustinus, Toletus et alii.

*Tropologicè*: mundus sicut me non videbit oculo corporis, sic nec oculo mentis, quia non credit in me, nec cognoscat me esse Messiam Dei Filium; vos autem idipsum clarius cognosceitis per illustrationem Spiritus Sancti, quem recipietis in Pentecoste. Ita Ribera.

*Anagogicè*: mundus me non videbit post diem judicii gloriose regnante in cælo; vos autem sic me tunc videbitis, quia vos glorie meæ consortes efficiam. Ita S. Cyrillus, Chrysostomus et alii.

*QUIA EGO VIVO, ET VOS VIVETIS.* — *q. d.* Videbitis me, quia ego tertio die a morte resurgam, rursusque vivam; vos pariter vivetis, ut me redivivum videre possitis, utque meam mortem et resurrectionem toti mundo predicare valeatis, *q. d.*, ait Theophylactus: Cum me redivivum videritis, letabimini et tanquam mortui revisissetis apparitione mea, sicut Jacob audiens Joseph vivere, quem putabat esse mortuum, quasi de gravi somno evigilans revixit, *Genes. xlv. 20*. Rursum, « vos vivetis » plenius in die judicii, quando per meam vitam et resurrectionem, vos ad eandem vitam beatam et gloriosam resuscitabo, ut mecum in omni felicitate et gloria, beati vivatis in cælo per omnem æternitatem. Ita S. Augustinus, Cyrillus, Chrysostomus, Euthymius. Dicit in presenti, « vivo, » ut significet se illico a morte resurrecturum. Audi S. Augustinum: « De presenti se dixit vivere, illos de futuro victuros: ejus enim mox futura erat resurrectio, illorum autem in sæculi finem differenda; quia vero vivit ille, ideo et nos vivemus; per hominem quippe mors, et per hominem resurrectio mortuorum. »

*20. IN ILLO DIE VOS COGNOSCEtis, QUIA EGO SUM IN PATRE MEO, ET VOS IN ME, ET EGO IN VOBIS.* — *q. d.* Postquam resurrexero, ac præsertim postquam ascends in cælum miserim in vos Spiritum Sanctum, per ipsius illustrationem clarius et certius cognosceitis hæc tria: scilicet *primo*, quod ego sum in Patre, et per unitatem essentie divine, quod scilicet sim verus Deus Deique Patris Filius. *Secundo*, quod vos sitis in me per amorem, curam et custodiam, quod scilicet ego singulariter vos imem; eorum, custodiam. Addit subtiliter Cyrillus: quod sitis in me per unionem substantiæ. Dum enim vestram carnem et substantiam assumpsit, totam naturam humanam mihi univi

omnesque homines quasi mihi copulavi. *Tertio*, quod ego sim in vobis, vos scilicet per gratiam meam inhabitans, illuminans et dirigens ad omne bonum et ad vitam æternam in cælis. Unde Interlinearis: Cognosceitis, inquit, quod ego sum in Patre, sicut radius in sole, unum cum ipso; et vos in me, quasi palmites in vite; et ego in vobis, sicut vitis in palmito, vobis succum et vitam gratie jugiter instillans et influens. Addit S. Hilarius, lib. VIII *De Trinit.*, Christum esse in nobis quasi cibum in stomacho, per communicationem Eucharistiæ: « Ille, ait, in Patre per naturam divinitatis, nos in eo per corporealem ejus nativitatem; et ille rursus in nobis per Sacramenti mysterium; ait enim: Qui edit carnem meam, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo. »

*21. QUI HABET MANDATA MEA, ET SERVAT EA, ILLE* Ver. 9. Dilectio Dei probatur et observatio mandatorum. *EST QUI DILIGIT ME.* — *q. d.* ait Glossa: Non solum vos Apostoli, vivetis et cognosceitis, sed quicumque me diligit, ideoque mandata mea custodit. Toletus hæc accipit de fidelibus communibus, qui tempore Christi, præter Apostolos, credebant in eum; hos enim hic ab eo moneri, ut in sua fide, dilectione et obedientia perseverent. Sic enim fore ut vicissim diligantur ab ipso et a Patre, utque se eis post resurrectionem manifestet, ostendens se a morte resurrexisse redivivum et gloriosum, uti fecit apparendo plusquam quingentis fratribus, *I. Corinth. xv. 6*. Hic sensus verus est et appositus, sed arctior; Christus enim loquitur omnibus fidelibus cujuslibet ævi et temporis. Sensus ergo est, *q. d.* Qui habet mandata mea, id est qui præcepta quæ a me audivit, tenet memoria, animo et affectu, et servat ea, » ut ea opere exequatur; « qui habet in memoria, et servat in vita, ait S. Augustinus; qui habet in sermonibus, et servat in operibus; qui habet audiendo, et servat faciendo; qui habet faciendo, et servat perseverando, ille est qui diligit me, » quia facit que mihi grata sunt et placent, que ego amo et cupio, quæ ego volo ab illo fieri, quæ ego illi mandavi, et manda sub poma meæ offensæ, iræ, vindictæ et gehennæ. Similii phrasi et sensu dixit, cap. v, 38: « Et verbum ejus non habetis in vobis manens. »

Nam, ut ait S. Gregorius, *hom. 30*, probatio dilectionis, exhibitio est operis; nunquam amor Dei est otiosus: operatur enim magna, si est; si vero operari renuit, amor non est.

*QUI AUTEM DILIGIT ME, DILIGETUR A PATRE MEO.* — Quia mandata mea sunt mandata Patris: ego enim illa a Patre accepi; quare qui illa servat, reveretur et diligit Patrem, ac rem gratissimam illi præstat. Hinc ejus amorem vicissim in se prolicuit, ut amans Deum Patrem, ab eo redametur, et ad majores gratias ab eo evehatur, majoraque ab eo beneficia recipiat; magnæ enim amoris est amor. Ubi nota: Non nos prius diligimus Deum, sed Deus prior diligit nos, ideoque

aspirat nobis gratiam, qua eum vicissim diligamus: quam si acceperimus eumque diligere incipiamus, ipse rursus magis diligit nos maioremque gratiam et charitatem nobis infundet.

ET EGO DILIGAM EUM, — non tantum qua Deus: sic enim eadem dilectione qua Pater, diligam eum; sed etiam qua homo pergam eum diligere, et maioribus gratis ac donis eum afficiam et cumulabo, tum in hac vita, tum in futura. Unde S. Augustinus: «Ad hoc diligam, ait, ut manifestem: nec enim tunc non diligebat; nunc ad hoc nos diligit, ut credamus; tunc ad hoc ut videamus; nunc diligimus credendo quod videbimus, tunc diligemus videndo quod credimus.»

ET MANIFESTABO EI MEIPSUM, — tum in hac vita per clariorum in dies mei meorumque mysteriorum et donorum cognitionem, non tantum speculativam, sed et practicam et experimentalem, qua Sancti gustant et sapient Christum, quamque dulcis sit Dominus, ideoque in pios gratitudinis, amoris, laudis et jubilationis affectus erumpunt, quales erucet Paulus, I Cor. II, et alibi: ita Cyrillus; tum clarissime in caelo, ubi videbit per speciem Christum Deum et hominem, quem hic credidit per fidem. Ita S. Augustinus, *tract. 75.*

22. DIXIT EI JUDAS, NON ILLE ISCARIOTES (sed Thaddaeus, frater S. acobi Minoris, auctor epistolae Canonicae): DOMINE, QUID FACTUM (id est quid cause) EST (est hebraismus; Hebraei enim dicunt כִּי הָיָה מֵאֵינָא, id est quid fuit, id est quae causa est), QUIA (quod) MANIFESTATURUS ES NOBIS TEIPSUM, ET NON MUNDO? — dixisti enim: «Mundus me jam non videt, vos autem videtis,» id est videbitis: quae verba dixerat Christus de sua morte, resurrectione et apparitione faciendi Apostolis, non Judaeis mundanis et incredulis; sed Judas ea non intelligebat, ideoque rogat ea sibi explicari. Causam quaerit, ait S. Augustinus, quare non se mundo, sed suis manifestaturus sit. Respondet autem Dominus, quia hi diligunt, illi vero non diligunt. Utitur Judas voce «manifestaturus,» quia eadem immediate ante usus fuerat Christus, dicens: «Manifestabo ei meipsum.» Haec ergo vox haesit in mente Judae, licet priora Christi dicta ipse respiciat.

23. RESPONDIT JESUS, ET DIXIT EI: SI QUI DILIGIT ME, SERMONEM MEUM SERVABIT, ET PATER MEUS DILIGET EUM, ET AD EUM VENIEMUS, ET MANSIONEM APUD EUM FACIEMUS. — *q. d.* Ne putes, o Juda, me post resurrectionem sibi tuisque sociis Apostolis appariturum, quasi fructus meae vite et passionis ad vos solos ardeat totusque mundus ab eo excludatur; nam, etsi solis vobis et paucis aliis visibiliter sim appariturus, tamen invisibiliter apparebo omnibus iis in mundo existentibus, qui meam fidem et doctrinam per te ceterosque Apostolos praedicandam susceperint, dilixerint et servarint. «Quisquis enim diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus

diligit eum,» aeque ac vos diligit, eo sensu et modo quo explicui vers. 21.

ET AD EUM VENIEMUS, — ego et Pater, et consequenter Spiritus Sanctus; ubi enim est una persona divina, ibi sunt caeterae duae, *q. d.* Esto ego post resurrectionem ad vos solos visibiliter sim venturus, tamen invisibiliter per gratiam meam veniam ad omnes fideles, qui in me credunt, et me meamque doctrinam diligunt et servant; atque sicut ego veniam ad eos, sic veniet et Pater et Spiritus Sanctus, ut in anima ejus maneamus et habitemus quasi in domo et templo nostro.

Nota: Deus, qui ubique est, ideoque immobilis, dicitur venire et manere, non per loci mutationem, sed per novam operationem, quam hoc vel isto loco exercet. Sic hic dicitur venire ad fideles et justos per gratiam et novam operationem; quia scilicet eos in justitia conservat, promoveat, testatur, et una cum libero eorum arbitrio ipsum juvans cooperatur: praevient enim eorum intellectum sua illuminatione, et voluntatem sua pia affectione, qua eam impellit ad opera bona, licet ardua, etque suae gratiae concursu ad eam efficienda collaborat. Ita S. Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus et alii.

Audi S. Augustinum: «Dilectio sanctorum discernit a mundo, quae facit unanimes habitare in domo, in qua facit Pater et Filius mansionem, qui et dilectionem donant, quibus in fine donant suam manifestationem: veniunt ad nos, dum venimus ad eos; veniunt subveniendo, illuminando, implendo; venimus obediendo, in-tuendo, captendo.»

Denique pie S. Bernardus, *serm. 3 De Adventu*: «Beatus, inquit, apud quem mansionem facies, Domine Jesu. Beatus, in quo sapientia aedificat sibi domum, exiciens columnas septem; beata anima, quae sedes est sapientiae. Quenam est illa? Anima utique justi. Merito plane, quia justitia et iudicium preparatio sedis tuae. Quis in vobis, fratres, qui desiderat in anima sua sedem parare Christo? Ecce quenam illa serica, quae tapetia, quod pulvinar oporteat preparari? Justitia et iudicium, inquit, preparatio sedis tuae. Justitia virtus est, quod sum est unicusque tribuens. Tribue ergo tuis quae tua sunt. Redde superiori, redde inferiori, redde aequi, cuique quod debes, et digne celebra adventum Christi, parans ei in justitia sedem suam.»

Hinc discere Deum justo non solum dare gratiam suam, sed etiam seipsum, ita ut realiter Deus Pater, Filius et Spiritus Sanctus in anima justi, quasi in templo suo inhabitent, eamque sua praesentia ornent susque donis cumulent, uti fuse ostendi *Osee 1, 10*, ad illa: «Dicitur eis, Filii Dei viventis.»

Tropologice: S. Trinitas venit ad tres animas S. Trinitatis potentias, quas ad sui imaginem creavit, ut eas inhabitent in eisque sui imaginem conciperent: impii autem depravatam reformet, renovet et periciat.

Patri appropriatur memoria, quia ipse ex fecunda memoria omnes res concipiens, produxit Verbum genitumque Filium. Filio appropriatur intellectus, quia ipse per intellectionem genitus est, quasi verbum mentis, idea, imago et exemplar rerum omnium. Spiritui Sancto appropriatur voluntas, quia ipse procedit per actum voluntatis, puta amoris Patris et Filii, quasi utriusque amor et nexus. Pater ergo reformatur memoriam, dum ex ea delet species rerum vanarum, turpium, illicitarum; ac infert species rerum divinarum, ut non recordetur nisi Dei ejusque cultus, amoris, pietatis caeterarumque virtutum. Filius reformatur intellectum, ut non cogitet nisi ea quae sunt salutis et sanctitatis. Spiritus Sanctus reformatur voluntatem, ut eadem amet et ambiat. Quocirca anima sancta jugiter cogitet se esse templum S. Trinitatis, juxta illud *I Cor. VI*: «Vos estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus (*Levit. XXVI, 12*): Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo inter eos; et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus.» Ergo in conspectu tantae majestatis digne ambulet, ut ei jugiter serviat fide, spe et charitate.

In veteri templo tria erant vasa, altare ad Deo adolendum thymiama, candelabrum septem lucernis lucens, et mensa panum propositionis. Sit pariter in anima sancta altare orationis, sanctas laudes et pia desideria ad Deum exhalans, sit candelabrum septem donis Spiritus Sancti prefulgens, sit denique mensa beneficentiae et charitatis. Tunc in ea fiet illud *Apoc. XXI, 3*: «Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis, et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus.» Vide S. Bernardum, *serm. 27 in Cant.*, ubi docet animam sanctam esse caelum, in quo coarctat sol charitatis, luna continentiae et astra caeterarum virtutum.

24. QUI NON DILIGIT ME, SERMONES MEOS NON SERVAT. — Causa ergo, cur quis Dei praecepta non servat, est quod Deum non diligit. Si enim diligeret Deum, Dei jussa servaret. Unde S. Gregorius, *hom. 30*: «Tanto, ait, quisque a superno amore disjungitur, quanto inferius delectatur: de dilectione Dei ergo lingua, mens et vita requiratur.»

ET SERMONEM (sermo, est antipotesis) QUEM AUDISTIS, NON EST MEUS; SED EIUS QUI MISIT ME, PATRIS. — Audi S. Augustinum: Dixit singulariter, et non suum, sed Patris, se intelligi volens, qui Patris est Verbum, imago et Filius: recte auctori tribuit quod facit equalis, a quo habet hoc ipsum, quod illi est equalis. Et Chrysostomus: «Significat se nihil extra Patrem loqui, nec praeter id quod illi videtur.»

25. HEC LOCUTUS SUN VOBIS, APUD VOS MANENS. 26. PARACLETUS AUTEM SPIRITUS SANCTUS, QUEM MITTET PATER IN NOMINE MEO, ILLE VOS DOCEBIT OMNIA, ET SUGGERET VOBIS OMNIA, QUaecumque Dixerit Vobis. — Ita haec dispungenda sunt cum

Romanis, Graecis, Syris, Arabicis. Quare mirum apte S. Chrysostomus, et apud vos manens (Arabicus, apud vos stans) refert ad Paracletum; *q. d.* Abo, sed mei loco manebit apud vos Spiritus Sanctus; referendum enim est ad Christum, qui praecessit, *q. d.* Haec quae huc usque ex ore meo audistis, locutus sum vobis, dum apud vos manerem vosque docerem; sed scio multa ex iis a vobis non capi, nec intelligi, sive propter vestram ruditatem, sive propter rerum a me dictarum novitatem et sublimitatem. Faciam ergo ut Pater mittat vobis Spiritum Sanctum, quasi Paracletum, id est instructorem et consolatorem, qui haec omnia, quae ego dixi vobis, in memoriam reducat et explicet, ut ab eo illustrati, omnia facile intelligatis, quae vos de meo habitu mcestos consolabitur, et in quibus Judaeorum persecutione aliaque quavis tribulatione solabitur et roborabit, ut eam superetis. Hic denique vos sanctificabit, adeoque faciet ut alios plurimos pari modo sanctificare valeatis. Vocatur enim ipse, et revera est Spiritus Sanctus, quia ipse est ipsa per essentiam increata et perfecta sanctitas, a qua omnis sanctitas hominum et angelorum, velut radius a sole emanat et profluit. Id Apostolis praestitissimum Spiritum Sanctum, patet *Act. 1, 2* et sequent. Audi Chrysostomum: «Frequenter eum Paracletum vocat, propter eorum tristitiam.» Et Glossam: «Cum sit consolari Trinitatis opus, ad Spiritum Sanctum tamen pertinet, quia is in Scriptura bonitatis, per quam nos Deus consolatur, nomine designatur.»

QUEM MITTET PATER IN NOMINE MEO, — id per me, ut Cyrillus, quia Spiritus Sanctus a tre et Filio procedit: quare Pater cum Filio, per Filium, uti spirat, sic et mittit Spiritum Sanctum. *Secundo*, a in nomine meo, id est propter me et merita mea. *Tertio*, a in nomine meo, id est propter me, meo loco, ut meum opus, quod ego cepi, prosequatur, ut mea negotia tractet, ut scilicet meam fidem, doctrinam, Ecclesiam per praedicationem Apostolorum disseminet per omnes gentes. Ita Maldonatus, Toletus et alii.

ILLE VOS DOCEBIT OMNIA, — quae scilicet ad mysteria mei adventus et incarnationis pertinent; «omnia,» quae ad Ecclesiae instructionem, fundationem, stabilitatem, sunt necessaria. Audi Didymum, lib. *De Spiritu Sancto*: «Docebit omnia in Christi fide perfectos, spiritualia et intellectualia sacramenta; docebit autem, invisibiliter menti divinarum scientiam infundens.» Et Gregorius, *hom. 30*: «Nisi Spiritus Sanctus cordi adsit audientis, otiosus est sermo doctoris: nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docentis intelligit: nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat.» Et Augustinus: «Non Filius sine Spiritu Sancto dicit, nec docet sine Filio Spiritus Sanctus, sed omnia dicit et docet Trinitas; sed nisi haec sigillatim commendaretur, eam nullo modo humana caperet infirmitas.»

ET SUGGERET. — Græce *ἀναγγεῖν*, id est in memoriam revocabit, ita Arabicus, Cyrillus, Augustinus, Euthymius. Unde ex hoc loco notat S. Augustinus externam vocem Apostoli, vel prædicatoris, non sufficere ad rei prædicatæ intellectum vel assensum, sed Spiritus Sancti opus esse, qui mentem interius illuminet ad illa intelligenda, et voluntatem inclinet ad eadem amplectendum, ac memoriam confortet ad eadem retinendum. Idem docent omnes doctores orthodoxi, ac Concilium Arausicanum, Milevitanum et Tridentinum. Audi S. Augustinum: « Sugeret, id est commemorabit vos; pertinet enim ad gratiam etiam non oblitivæ saluberrima monita. » Et Theophylactus: « Docuit Spiritus Sanctus quæcumque non dixerat Christus, tanquam non valentibus portare; commemoravit autem quæ dixerat Dominus, sed obscuritatis causa, vel intellectus tarditate, commendare memorie nequiverunt. » Minus genuino Interlinearis: « Docebit, » ait, ut sciatis, « suggeret » ut velitis: « suggeret » enim ad memoriam pertinet, ut recordemini et recordando intelligatis.

QUÆCUMQUE DIXERO VOBIS. — Græce *ὅσα*, id est dixi: ita Arabicus; Syrus vero vertit, *dico*.

Vers. 27. PACEM RELINQUO VOBIS, PACEM MEAM (ARABICUS, MEAM PROPRIAM, QUÆ ITA MEA EST, UT MIHI SIT PROPRIA) DO VOBIS: NON QUOMODO MUNDUS DAT, EGO VO VOBIS. — Hæc est Christi valedictio: Hebraei enim, cum quem adventientem salutant, vel abeuntis valedicunt, aiunt: « Pax tecum: » ubi pacis nomine salutationem et appreciationem omnium rerum prosperarum, omnis boni, omnis felicitatis significant, q. d. Christus: Ego abiens vobis, o Apostoli, vestrisque posteris do, et quasi hereditate relinquo meam benedictionem, qua vobis omne bonum a Deo apprecor, tamque non falsam, inanem et brevem, uti facit mundus, sed veram, solidam et æternam, non verbis adulando, uti faciunt mundani, sed reipsa spondens, et dans opem et gratiam; qua secure ad æterna bona pertingatis, atque alios plures ad eadem vestra predicatione, charitate, oratione et sanctitate perducatis. Ita Maldonatus.

Paulo aliter Janenius et Toletus: Pax hæc, inquit, est illa de qua Paulus, *Philip. iv.* dicit: « Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodit corda vestra et intelligentias vestras in Christo Jesu. » Continet autem pax hæc primo, amicitiam cum Deo; secundo, tranquillitatem animi et serenitatem in tentationibus et persecutionibus; tertio, mutuum inter ipsosmet concordiam. Hæc homines facit fortes in omni periculo, et in omni molestia adhibet consolationem: hæc Dominus relinquit suis, non divitias, aut temporales possessiones; super omnes enim divitias hujus sæculi, pax cunctis.

Audi S. Augustinum *De Verbis Domini secundum Joannem*: « Non poterit ad hereditatem Domini pervenire, qui testamentum pacis non fuerit

observare, nec potest concordiam habere cum Christo, qui discors voluerit esse cum Christiano; pax et serenitas mentis, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis. »

Symbolice S. Augustinus hic: « Pacem, ait, relinquit in hoc sæculo, in qua manentes hostem vincimus; pacem dabit in futuro, quando sine hoste regnabimus. Pax vobis ipse est, et cum credimus quia est, et cum videbimus eum sicuti est. Notandum vero cum dicit: Vado, addidisse: Meam, pacem suam volens intelligi, qualem habet ipse, in quo nihil repugnat, quia nullum habet peccatum; pax vero quam nobis relinquit, nostra potius dicenda est, quam ipsius: talem habemus pacem nunc, in qua adhuc dicamus: Dimitte nobis debita nostra. Est et inter nos ipso nobis pax, invicem enim credimus et diligimus; sed nec ipsa plena est, quia cogitationes cordis invicem non videmus. Possunt et Domini verba sic accipi, ut ejusdem sententiæ repetitio videatur. »

28. NON TURBETUR COR VESTRUM, NEQUE FORMIDEAT. AUDISTIS QUIA EGO DIXI VOBIS: VADO, ET VENIO AD VOS. — Addit hoc Christus, quia videbat Apostolos propter suum habitum mæstos, timidos et pusillanimes ob odia Judæorum et prelia sibi imminencia, ait Chrysostomus, ne pastore absente, lupus oves invadat, ait S. Augustinus. Solatur ergo eos erigite dicendo: Nolite turbari, morere angere et formidare ob meum discessum, quasi is futuri oves sine pastore, filii sine patre, discipuli sine magistro, expositi Judæorum injuriis. Ego enim, ut dixi, « vado » quidem ad mortem, sed mox die tertia resurgam, tunc que « venio, » id est illico veniam et redibo ad vos.

SI DILIGERETIS ME, GAUDERETIS UTIQUE, QUIA VADO AD PATREM (ARABICUS, GAUDERETIS UTIQUE DE PROGRESSU MEO AD PATREM); QUIA PATER MAJOR ME EST. — Diligebant Apostoli Christum, ideoque de ejus discessu tristabantur: cum ergo ait Christus: « Si diligeretis me, » loquitur communi hominum more, estque modus loquendi et solandi amicos, ob discessum amici morentes, q. d. Si, quod vera et sincera dilectio postulat, mihi exhiberetis, o Apostoli, vobis gaudendum erat, non dolendum de meo abitu, cum mihi, imo et vobis, sit valde utilis et commodus futurus. Vado enim ad Patrem, qui major me est, id est a consorcio hominum vado ad Deum, ab humana miseria et contemptu vado ad divinam felicitatem, exaltationem, honorem et gloriam, ut vobis locum parem, et ad eundem vos suo tempore assumam et traducam, ita Cyrillus.

Audi S. Augustinum: « Gratulandum nat. hæc humane, eo quod sic assumpta est a Verbo, et immortalis constitueretur in celo, atque ita fieret terra sublimis, ut sederet ad dextram Patris: quis non suam naturam jam immortalem gratularetur in Christo, atque id se speret futurum esse per Christum? »

QUI PATER MAJOR ME EST. — Hic erat Achilles ATROPHUM, qui probant Filium non esse Deum, sed primam Dei creaturam. Verum S. Athanasius, Augustinus, Basilus, Nazianzenus, ceterique Patres, eis optime respondent, Christum hic loqui de se, non qua Deus, sed qua homo erat; sic enim erat Pater, imo angelis quoque minor (1). Id ita esse liquet ex eo quod Christus hic deitatis causam, cur ad Patrem vadat, « quia, inquit, Pater major me est. » Al qui Christus vadit ad Patrem, qua homo est descendens in cœlum; nam qua Deus, semper est in celo cum Patre. Unde S. Augustinus: « Ergo, inquit, et ibat per id quod uno loco erat, et manebat per id quod ubique erat, » id est ibat per humanitatem, manebat per deitatem. Igitur quoad humanitatem, non quoad deitatem Pater erat illo major. Simili modo Filius ipse, qua Deus est, major est seipso qua homo est quæ ac Pater; huic enim ipse

superior est et per omnia æqualis. Sensus ergo est, q. d. Gaudendum vobis est, o Apostoli, de meo discessu, quia vado ad Patrem, et ascendo in cœlum, ad majorem honorem et dignitatem, ut majora a Patre mihi vobisque laboris et passionis mee præmia impetrem, scilicet mihi sessionem ad dextram Patris imperiumque totius mundi, adorationem omnium angelorum, conversionem omnium gentium ad meam fidem et cultum; vobis vero Spiritum Sanctum omnique ejus dona, quibus armati totum mundum mihi vobisque subjiciatis, ac vobiscum ad gloriam cœlestem perducatis. Hæc enim, quæ longe majora sunt, quam hactenus vidistis et accepistis, vadens ad Patrem, ab eo postulabo et impeturo.

Porro nonnulli, ut Arianis per omnia satisficiant, subtilius sed intricatius respondent Patrem esse majorem Filio, non tantum, qua homo, sed etiam qua Deus est, quia nomen patris apud homines natura sua videtur honorificentius, quam nomen filii; pater enim est principium et causa filii. Major ergo est Pater Filio, non magnitudine, non tempore, non virtute, non dignitate, non adoratione, sed ratione cujusdam apud homines honoris, id est ratione originis: quia Pater est origo Filii, Filius vero non est origo Patris. Ita S. Athanasius, serm. *Contra Arian.*; S. Hilarius, lib. IX *De Trinit.*; S. Gregorius Nazianzenus, in orat. 4. *De Theol.*; Cyrillus, lib. II *Theauri*, cap. III; Leonius, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius hic. Licet a parte rei in divinis filiatio, a qua dicitur filius, sit tam præstans, tam eminentis, tam honorifica et honoranda, quam est paternitas in Patre; imo sicut Filius habet a Patre quod sit Filius, sic videlicet Pater habet a Filio quod sit Pater. Pater enim est, qui habet filium:

(1) Ita quoque Rosenmüllerus ad h. l., quem audi: « Sensus loci nostri hic est: Abibo ad Patrem, qui summiore conditione versatur, quam ego nunc, dum humanæ sortis addictus sum. »

quare hic origo passiva, quæ est in Filio; in se tam est digna et præstans, quam origo activa, quæ est in Patre. Nam tantum estigni Deum, quantum est gignere Deum; ideoque tantum esse Filium quantum est esse Patrem. Denique uterque habet eandem prorsus in individuo essentiali divinam, ac proinde eandem majestatem, eandem omnipotentiam, sapientiam, sanctitatem, etc.; quare alter altero major esse nequit. « Major est, ait S. Hilarius, donans donantis auctoritate, sed minor non est, cui unum esse donatur. » « Major, » intelligit ex usu et estimatione hominum, non Dei. Unde Maldonatus opinatur Hilarium, et similes plus æquo concessisse Arianis. Quare Damascenus, lib. I *De Fide*, cap. IX, id corrigens, ait: « Pater major est, non natura, non dignitate, sed tantum origine. » Vide Suarez, lib. II *De Trinit.*, cap. IV; nec aliud, ut opinor, voluit S. Hilarius.

Tertio, S. Chrysostomus, Leontius, Theophylactus, Euthymius, respondent Patrem majorem esse Filio, non in se, sed in opinione hominum: Apostoli enim putabant Filium esse minorem Patre. Verum hoc durum videtur; Christus enim veritatis magister debebat loqui ex veritate, et Apostolorum, quasi discipulorum suorum, errorem corrigere.

Porro, analogia generationis divinæ cum humana, quæ Arianos fessellit, in multis dispar est et diversa. In humanis enim pater major est filio. Primo, quia filio est prior et senior; secundo, quia illo statura et quantitate est major: grandis enim generat infantem parvulum; tertio, quia producit naturam aliam et exillem, a sua umerica differentem, quam filio communicat; quare illo ejusque natura, utpote cujus est auctor, est major; quarto, quia libere generat filium: poterat enim non generare. At in divinis prorsus alia est ratio: nam Pater Filio, nec ætate, nec statura est major, sed coævus, par et æqualis; nec aliam a sua deitatem generat, sed eandem, quam habet, Filio communicat: nec libere generat, sed ex naturali naturæ divinæ fecunditate hunc Filium sibi æqualem producit, nec alium producere potest. Hæc enim deitatis fecunditas tam potest esse in Filio, quam in Patre, adeoque potest esse in tribus personis, iisque totam sese æqualiter communicat et infundit. Denique S. Cyrillus, in *Concl. Ephesino*, probat Patrem majorem esse Christo qua homo est, non qua Deus, hæc ratione: « Hunc (nempe Filium) agnoscesim perinde atque Patrem, nec converti, nec mutari posse, nullius rei indigentem, perfectum Filium, similem Patri, et ab eo solum, quia ingenuus sit, discrepantem. Nam est accurata et expressa Patris imago; atque constat imaginem plene complecti debere eas omnes res quibus exemplar ipsum, quod majus est, perfectius exprimit, sicut ipse Dominus docuit: Pater major me est. »

Car. Po-  
ter nos  
sit Filio  
major in  
Deo?

29. ET NUNC DIXI VOBIS PRIUSQUAM FIAT : UT, CUM FACTUM FUERIT, CREDATIS. — *q. d.* Nunc metum d'ossium et mortem, indeque resurrectionem et reditum ad vos vobis prædico, non ut mihi condoleatis et vobis consulatis; sed ut, cum hæc ipsa reipsa compleri videritis, credatis me hæc omnia prescivisse et præordinasse, ac proinde mortem subisse non ex necessitate, sed libera voluntate, pro vestra mundique salute, ideoque credatis me esse Messiam Dei Filium, salvatorem mundi. Audi S. Augustinum: « Hæc est laus fidei, si quod creditur non videtur, sed ex rebus quæ videntur, acquiritur in nobis, ut ea credantur, quæ non videntur; visuri erant discipuli post mortem viventem, et ad Patrem ascendentem, eoque credituri Filium esse Dei, qui hæc posset facere et prædicare, antequam faceret; credituri autem fide, non nova, sed aucta: aut certe cum mortuus esset, defecta; cum resurrexisset, re-  
fecta. »

30. JAM NON MULTA LOQUAR VOBIS: VENI ENIM PRINCEPS MUNDI DIABOLUS. — *q. d.* Jam non est tempus plura loquendi, sed sermonem finio, quia princeps hujus mundi diabolus, cui se mundani homines subjecerunt, voluntate sua peccando, per suos satellites a venit, id est adventat, ut me capiat et occidat. Dixit enim hoc Christus cum adventarent satellites cum Juda, missi a principibus ad ipsum comprehendendum.

Et (sed) IN ME NON HABET QUIDQUAM. — *q. d.* Venit quidem ut me capiat, sed in me nil habet juris, quia nihil in me inveniet peccati, propter quod Adamum et posteros ejus mori fecit: quare injuste mihi innocentem mortem inferret, idque ego patiar, ut morte mea injusta eum jure suo spoliem hominesque ab ejus potestate et tyrannide eripiam. Ita Cyrillus et Chrysostomus. Innocentia ergo Christi, morsque innocentis nos omnes nocentes a noxa liberavit. Et hæc erat magna Christi consolatio, quam Apostollis hic ingerit. Aut, ut Maldonatus, *q. d.* Venit diabolus ut me per Judæos capiat et occidat, sed « in me non habet quidquam, » id est non poterit me vincere aut perdere, ut sperat: licet enim moriturus sim, tamen id faciam non ejus potentia et vi, sed mea voluntate et libertate, ut Patris voluntati satisfaciám. Patet ex sequent.

Porro S. Ambrosius, lib. *De Fuga sæculi*, cap. 17, et S. Hilarius, lib. IX *De Trinit.*, legunt, « in me invenit nihil, » scilicet quod suum sit, id est nullum peccatum. Rursum iidem legunt sic: « In me non invenit nihil, » sique explicant: in me non invenit peccatum, quod est nihil.

31. SED UT COGNOSCAT MUNDUS QUIA DILIGO PATREM, ET SICUT MANDATUM DEDIT MIHI PATER, SIC FACIO. — *q. d.* Moriar, non coactus a Judæis demonis ministris, sed libere, ut amori et obedientiæ Patris satisfaciám. Ipse enim mihi mandavit, ut mortem hanc capessam pro redemptione hominum, quare sic facio, et eam capesso. Ita

S. Chrysostomus, Cyrillus, Euthymius et alii.

Dices: Christus accepit mandatum a Patre patendi, moriendi et agendi ea que agebat. Ergo non poterat velle contrarium, nec fuit liber, quia sic peccasset: Christus autem est impeccabilis duplici titulo, scilicet primo, propter unionem hypostaticam cum Verbo; secundo, propter lumen gloriæ; quia videt Deum; Christus enim et Beati, quia clare vident Deum esse bonum immensum, toti rapiuntur in ejus amorem, et nil possint amare aut velle, quod illi sit contrarium vel displiceat. Respondeo unionem hypostaticam cum Verbo fecisse Christum impeccabilem, eo quod Verbi officium erat humanitatem illam sibi hypostaticè unitam custodire et præservare, ut nullum peccatum admitteret, ne Verbum, sive Deus, sustentans illam humanitatem, peccasse diceretur. Actiones enim sunt suppositorum, sive personarum. Verbum autem custodivit humanitatem ne peccaret, non physice prædeterminando voluntatem humanam Christi ad parendum mandato Patris, sed tantum sua gratia congrua assidue ita ipsam præveniendi suaviterque dirigendo et impellendo, sicut ex præsentia futurorum conditionalium presciebat, quod ipsa tali gratiæ consensura foret, ideoque semper Dei voluntati libere se subderet, nec vel venialiter illum offenderet. Porro lumen gloriæ necessitavit quidem Christum quatenus ipse erat beatus, ut acta beatifico subderet se visæ per hoc lumen Dei voluntati et decreto mortis, non tamen necessitavit eum, quatenus ipse erat viator, quia qua viator habuit scientiam infusam, uti nos habemus fidem, secundum quam libere actum amoris et obedientiæ elicere poterat, vel non elicere pro arbitrio, uti nos libere similes actus elicimus. Elicuit ergo actum liberum, quo mandato Patris obediens, mortem crucis acceptavit, dicens: « Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam, » *Psal.* xxxiii, 7, et *Hebr.* x, 9; nec prior actus determinavit posteriorem, eo quod sint omnino disparati, et alterius ordinis: prior enim est actus beati, posterior est actus viatoris. Vide Scholasticos.

URGITE, EAMUS HINC. — Hæc verba pendunt a præcedentibus, iisque sunt conexa, *q. d.* Ut mundus cognoscat me diligere Patrem, et mandatum ejus de morte capessenda ultro exequi, surgite, abeamus hinc ad hortum Gethsemani, ubi Judas et Judæi me expectant, ut capiant et occidant. Ita S. Augustinus, *tract.* 70; Hilarius, lib. IX *De Trinit.*, Toletus et alii.

Minus recte ergo Chrysostomus, Euthymius et Ribera exponunt, *q. d.* Quia video vos, o Apostoli, esse timidos et pusillanimes, ob Judæos mihi imminentes et adventantes, surgite ergo, et eamus in locum, vel in partem domus secretiorum et tutiorem, ubi securus et quietus me cætera prosequentem audiat.

Mystice: Cyrillus, lib. X, cap. xii; S. Gregorius Nazianzenus, *orat. De Amore pauperum*, et S. Am-

prostus, lib. *De Dono mortis*, cap. v, exponunt, *q. d.* « Surgite, » Id est animum attollite terra in cælum, ut mente versemini in cælestibus: sic enim omnem metum excludetis, nec mortem timebitis, sed ambietis, quasi per eam recta iuri in cælum.

Queres, an vere Christus surrexerit ex mensa domoque exierit versus hortum Gethsemani, ac in via perrexerit loqui ea que narrat Joannes tribus cap. seq., quibus finitis, transierit torrentem Cedron, et hortum ingressus sit, in quo orans a Juda osculo proditus et a Judæis captus est, uti narrat Joannes, xviii, 4 et seq. Affirmant Cyrillus, Augustinus, Beda et Toletus, estque probabile. Probabilius tamen aegant Jansenius, Maldonatus et alii, qui censent Christum hic domo aut loco non exiisse, tum quia Joannes id factum esse non narrat; tum quia in via eundo, Christus non potuisset commode dicere ea que sequuntur usque ad cap. xviii, ita ut Apostoli omnes, eum magno agmine sequentes, omnia illa audirent et intelligerent; tum quia Christum finito omni sermone tandem egressum esse asserit Joannes, xviii, 1; tum denique quia Mattheus, xxvi, 30, et Marcus, xiv, 27, affirmant Christum domo egredientem non comitionalem esse, sed hymnum cantasse. Dicit ergo: « Surgite, » quia vere e mensa Christus surrexit, et in pedes se erexit jussitque Apostollis idem facere, ut secum abirent in montem Oliveti,

ubi sciebat se capiendum; sed ut solent valenticentes chari et amici, qui egre suis, quos summe amant, extremum vale dicunt, et egre ab eis avelluntur, sermonem abruptum resumere et prolongare: sic Christus stando novum et longiorem sermonem hic resumpsit eumque protraxit a cap. xv seq. usque ad cap. xviii, vers. 1, ubi sermonem finiens, abijt trans torrentem Cedron in montem Oliveti. Hic enim est mos amantium, dum sibi mutuo vale dicunt. Sic Ovidius a suis abiturus in exilium, ita de se egre vale dicente canit, lib. I *Tristium*, elegia 3:

Ter limen tetigi, ter sum revocatus, et ipse  
Indulgenti animo, pes mihi tardus erat.  
Sepe vale dicto, rursus sum multa locutus,  
Et quasi discedens oscula summa dedi.

Tropologie: cum imminet res ardua a Deo decreta, vel a Superiore mandata, v. g., iter periculosum, mors, martyrium, generose et alacres nos offeramus Deo in victimam charitatis et obedientiæ, et ob amorem Dei ultro periculo occurramus, dicentes cum Christo: « Surgite, eamus. » Qui enim primum impetum timoris audacter et occurrente infringit, hic dimidium difficultatis vicit et reliquum facile pervineat uti quotidie experimur, juxta illud:

Dimidium facti, qui bene cepit, habet.

## CAPUT DECIMUM QUINTUM.

### SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, Christus ait se esse vitem, nos palmites, ideoque nos in eo quasi palmites in vite manere debere, ut vas et vinum spirituale proferamus. Secundo, vers. 10, inculcat dilectionem Dei et proximi. Tertio, vers. 20, prædicat mundi persecutiones post mortem suam in Apostolos irruaturas, eisque opponit, vers. 26, Paracletum a se mittendum.

1. Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola est. 2. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum; et omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. 3. Jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. 4. Manete in me, et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis. 5. Ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum; quia sine me nihil potestis facere. 6. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, et aresecit; et colligent eum, et in ignem mittent, et ardet. 7. Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserit: quodcumque volueritis, petetis, et fiet vobis. 8. In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis et efficiamini mei discipuli. 9. Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. 10. Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut et ego Patris mei præcepta servavi, et maneo in ejus dilectione. 11. Hæc locutus sum vobis, ut gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum impleatur. 12. Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. 13. Majorem hæc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.